

Això era i no era:

Maria Aurèlia Capmany

entre nosaltres

Maria Aurèlia Capmany, al seu pis del carrer Mallorca, de Barcelona, el maig de 1974. Foto: Pilar Aymerich.

Maria Aurèlia Capmany (Barcelona, 1918 – 1991) és, de ben segur, un dels noms més significatius de la literatura catalana del s. XX. La seva aportació a la narrativa i al teatre corre paral·lela a la seva activitat com a defensora dels drets de la dona, assagista i divulgadora, imprescindible dinamitzadora i promotora cultural, primer des de les files de la resistència catalanista i antifranquista; després, des de la política institucional, sobretot com a regidora de l'ajuntament de Barcelona. També va ser una magnífica ambaixadora del país, participant en congressos internacionals per la pau o presidint el PEN Club Català. A més d'escriure novel·les, narracions, literatura infantil, peces de teatre, espectacles de cabaret, cançons, assajos, crítica literària, llibres divulgatius, guions de còmic, de ràdio i de televisió, va fer múltiples traduccions i adaptacions d'altres autors (de l'anglès, el francès, l'italià i el castellà) i va desenvolupar una intensa activitat com a articulista en premsa. A totes aquestes tasques relacionades amb l'escriure, cal afegir-hi les de pedagoga (de filosofia i de teatre), actriu (de cinema i teatre) i directora teatral.

“...de vegades m'enfado per la situació de la dona, però no em canviaria per l'altre sexe de cap manera. Realment he estat i soc feliç i penso ser-ho... de ser una dona”

CRÈDITS
Producció: Casa de les Lletres / Ajuntament de Tarragona
Guió: Joan Cavallé
Disseny: gecko.cat
Impressió: Bou Digital
Procedència de les imatges: Centre d'Imatges de Tarragona / L'arxiu: Universitat Rovira i Virgili, Arxiu del Lligat Vidal-Capmany; Arxiu de l'Institut del Teatre; Arxiu de l'Espai Betúlia; Serra d'Or; i col·leccions particulars.
Agraïments: Institut de les Lletres Catalanes (ILC); Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona (BHM).

CASA
DE LES LLETRES

100
Maria Aurèlia
Capmany

TARRAGONA
2018

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

[f](#) [t](#) [You Tube](#) [i](#) [p](#) [APP TGN AGENDA](#)
www.tarragona.cat

Algunes fites biogràfiques

Això era i no era:
Maria Aurèlia Capmany
entre nosaltres

1918. Naixement, en un pis de la Ronda de Sant Pere, de Barcelona, el 3 d'agost.

1920. Neix el seu germà Jordi.

1925. Entra a estudiar a l'Institut Escola.

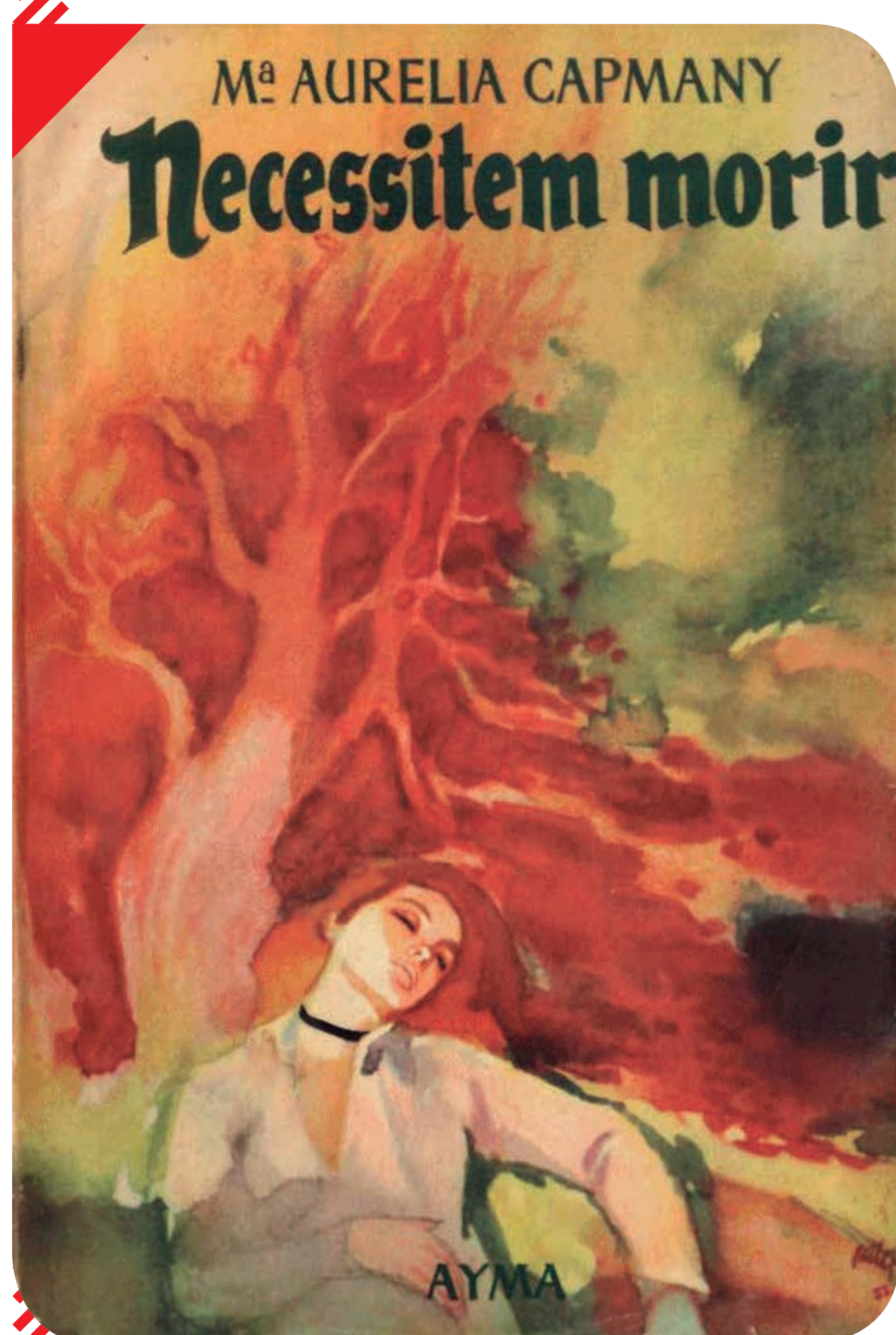

Amb un grup d'alumnes de l'Escola Albéniz. Arxiu Espai Betúlia.

1937. Títol de batxiller. Comença Filosofia i Lletres a la UB.

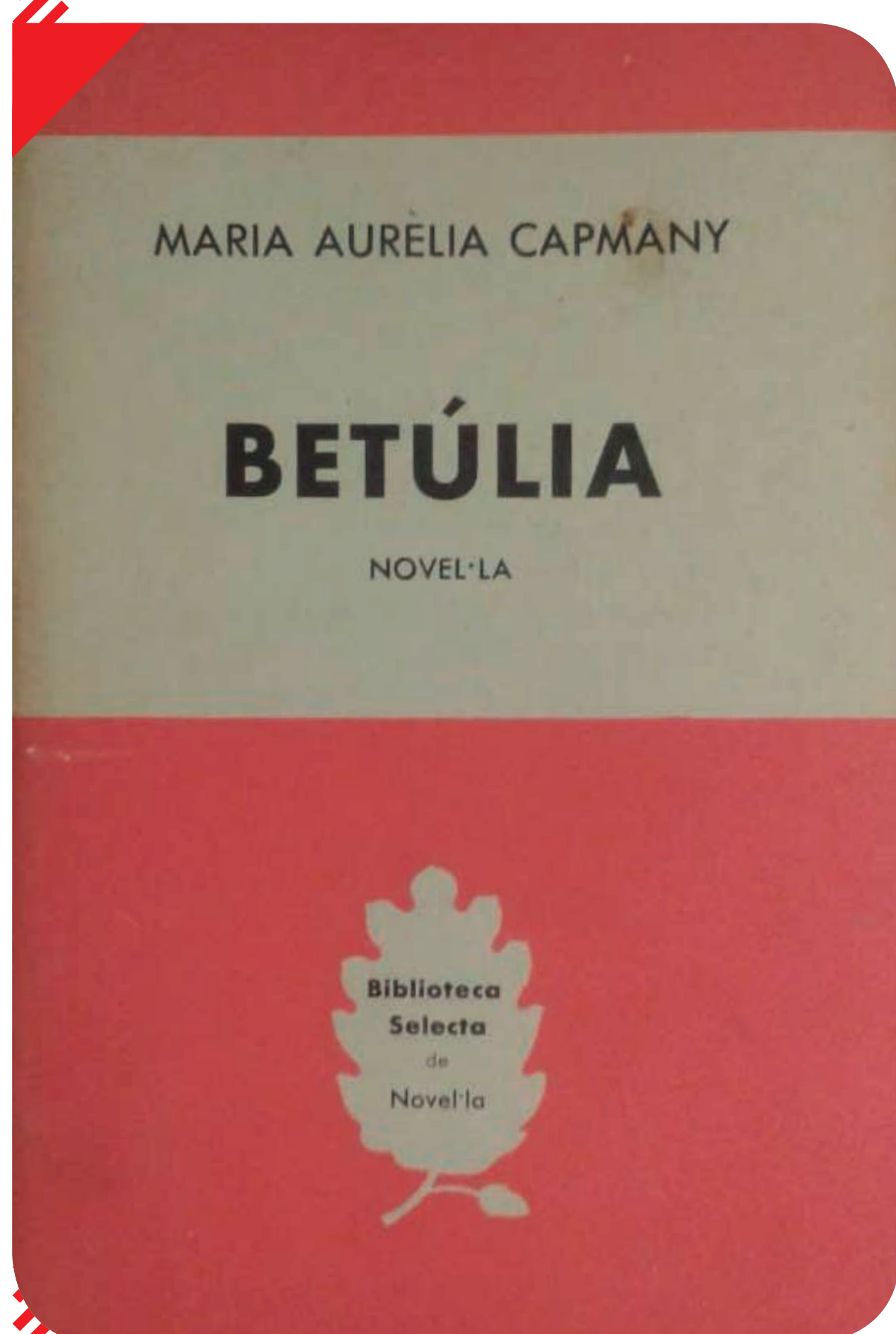
1942. Llicenciada en Filosofia i Lletres

1944. Comença a donar classes a l'escola Albéniz, de Badalona (fins a 1953), i al col·legi Isabel de Villena, de Barcelona (fins a 1965).

1947. Finalista del Premi Joanot Martorell, per *Necessitem morir* (que no es publica fins a 1952).

1948. Guanya el Premi Joanot Martorell, per *El cel no és transparent* (que no es publica, a causa de la censura, fins a 1963, amb el títol *La pluja als vidres*).

1952-55. Estades a París amb beques de l'Institut francès.

1955. Publicació de *L'altra ciutat*.

1956. Publicació de *Betúlia*.

1958. Comença la seva vinculació amb l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. S'estrena la seva obra *Tu i l'hipòcrita*.

1960. Participa al Congrés per la Pau, a Varsòvia.

Estrena de *Nord enllà*, de Ricard Salvat, dirigida per M. Aurèlia Capmany. Arxiu Institut del Teatre / Andreu Basté

1962. Comença a col·laborar a la revista *Serra d'or* (fins a 1988). Participa al Congrés d'Escriptors Ibèrics, a Lisboa. Dirigeix *Algú a l'altre cap de peça*, de Pedrolo, i *Nord enllà*, de Ricard Salvat. Estrena la seva adaptació d'*Els caps canviats*, de Thomas Mann. Interpreta el paper de Secundina a *Primera història d'Esther*, de Salvador Espriu, amb direcció de Xavier Regàs.

1963. Adapta i dirigeix *Leonci i Lena*, de Büchner.

Interpretant el paper de Secundina a *Ronda de mort a Sinera*. Arxiu Institut del Teatre / Andreu Basté

1964. Comença a col·laborar al Grup d'Estudis teatrals d'Horta, on estrenarà *L'ombra de l'escorpí* (1972).

1965. Estrena al Palau de la Música *Vent de garbí i una mica de por*, amb direcció de Ricard Salvat. Ajudant de direcció i actriu a *Ronda de mort a Sinera*, d'Espriu. Participa al Congrés Internacional de la Pau, a Hèlsinki. Comença a col·laborar a *Presència*, de Girona (fins a 1968).

1966. Participa a la Caputxinada. Publica *La dona a catalunya. Consciència i situació*.

1967. Detinguda per la policia. Presideix els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili. Dirigeix *Antígona 66*, de Josep Maria Muñoz Pujol. Publica *Un lloc entre els morts*.

Cadascú el que és seu i robar el que es pugui, de Maria Aurèlia Capmany i Guillem d'Elk, amb música de Joan Albert Amargós i direcció de Josep A. Codina (1971).

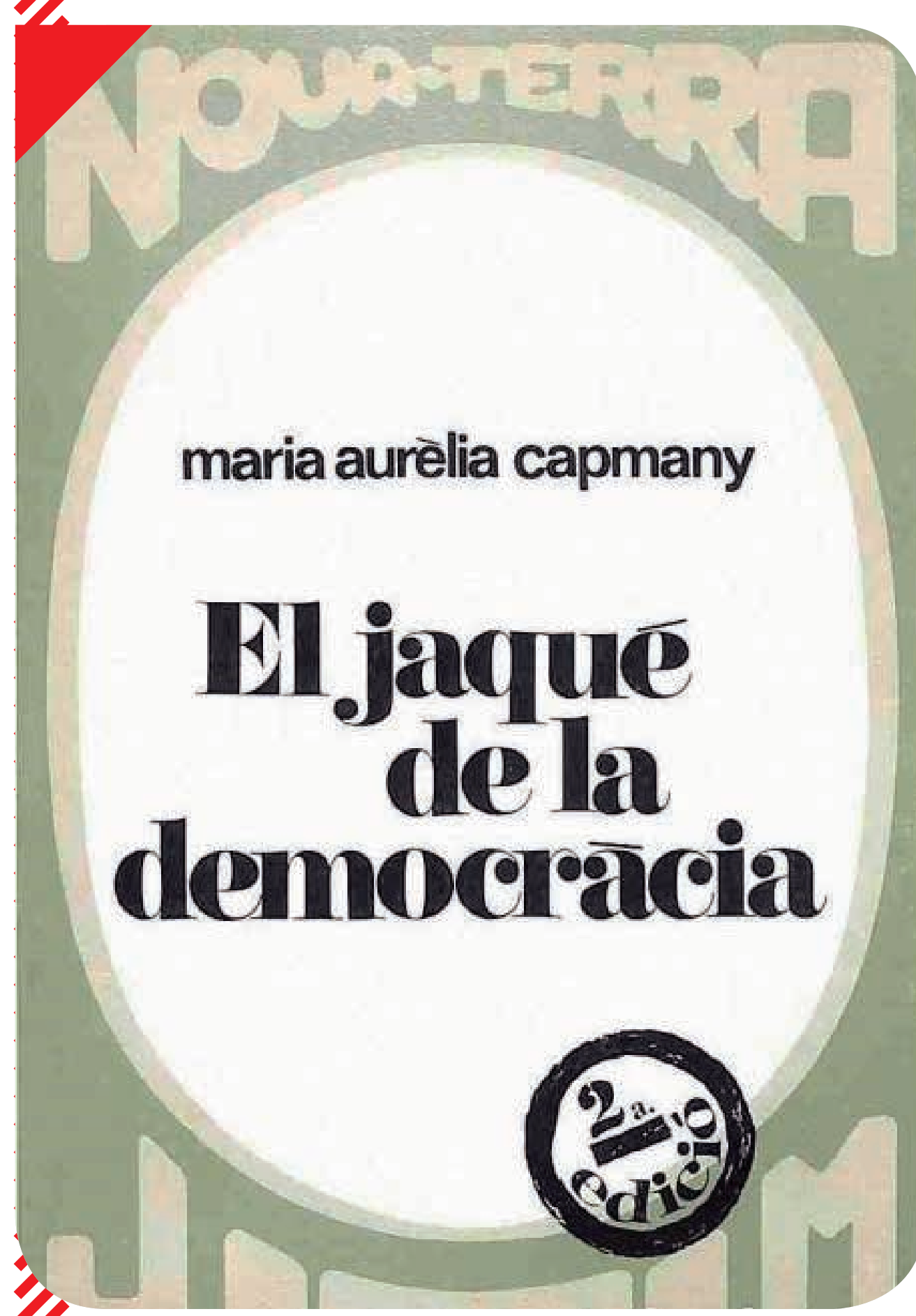
1968. Comença la seva relació amb Jaume Vidal Alcover. També comencen les seves vacances estivals al Malpàs, de Mallorca. I també comença la seva època dedicada al teatre de cabaret, amb l'estrena de *Dones, flors i pitanxa*, a la Cova del Drac. Viatja a París amb motiu de l'homenatge a Pompeu Fabra. Guanya el Premi St. Jordi de novel·la.

Fotograma de la pel·lícula *Del amor y otras soledades*, de Basilio Martín Patino

1969. Publica *Feliçment, jo sóc una dona*. Actriu a *Del amor y otras soledades*, de Basilio Martín Patino. Es trasllada a viure al carrer Balmes, a la mateixa casa on havia viscut Francesc Layret.

1970. Comencen les representacions clandestines de la seva obra *Preguntes i respostes sobre la vida i la mort de Francesc Layret, advocat dels obrers de Catalunya*. Comença a escriure a la revista *Oriflama* i al setmanari *Triunfo* (fins a 1977). Participa a la tancada a Montserrat per protestar contra el Procés de Burgos.

1971. Estrena de *L'ombra de l'escorpí*, al Sitges Teatre Internacional. Comença a dirigir la col·lecció J.M., de l'editorial Nova Terra (fins a 1975).

1972. Premi de la crítica Serra d'Or de teatre per *L'ombra de l'escorpí*.

1973. Comença a col·laborar al diari *El Noticiero Universal* (fins a 1975).

1974. Primer intent de publicar la seva obra completa, que només assoleix el primer volum.

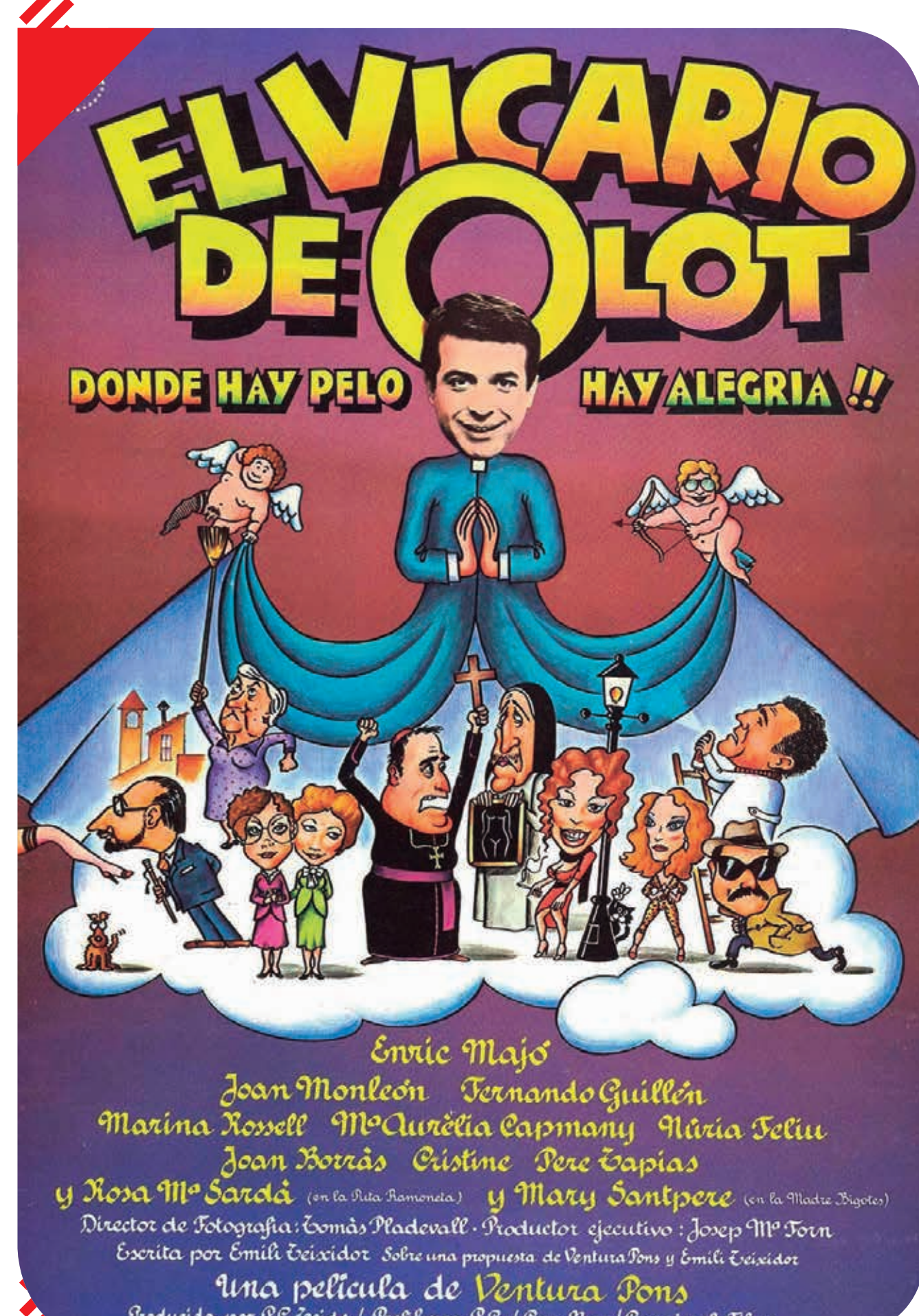
Parlant en un acte del PSC. Foto: Pilar Vilaregut. URV. Arxiu del Lligat Vidal-Capmany

1976. Participa a les Jornades Catalanes de la Dona. Ingressa al PSC. Intervé en el Miting de la Llibertat, presentació pública del partit. Inicia la seva col·laboració a les revistes *Canigó* i *Perspectiva escolar*.

1977. Escriu una sèrie radiofònica sobre la història de Catalunya, que s'emet per Ràdio Pensinsular i Ràdio 4. Assisteix al Consell Mundial de la pau, a Varsòvia.

1978. Col·laboradora de Ràdio 4 i TVE-Catalunya.

1979. Presidenta del Centre Català del PEN Club (fins a 1983). Premi del Ministeris d'Afers Estrangers d'Itàlia per la seva difusió de la literatura italiana. Comença col·laboracions amb *L'hora i La calle*.

Cartel del film *El vicari d'Olot*, on apareix caricaturitzada

1981. Actriu a *El vicari d'Olot*, de Ventura Pons.

1982. Concessió de la Creu de Sant Jordi.

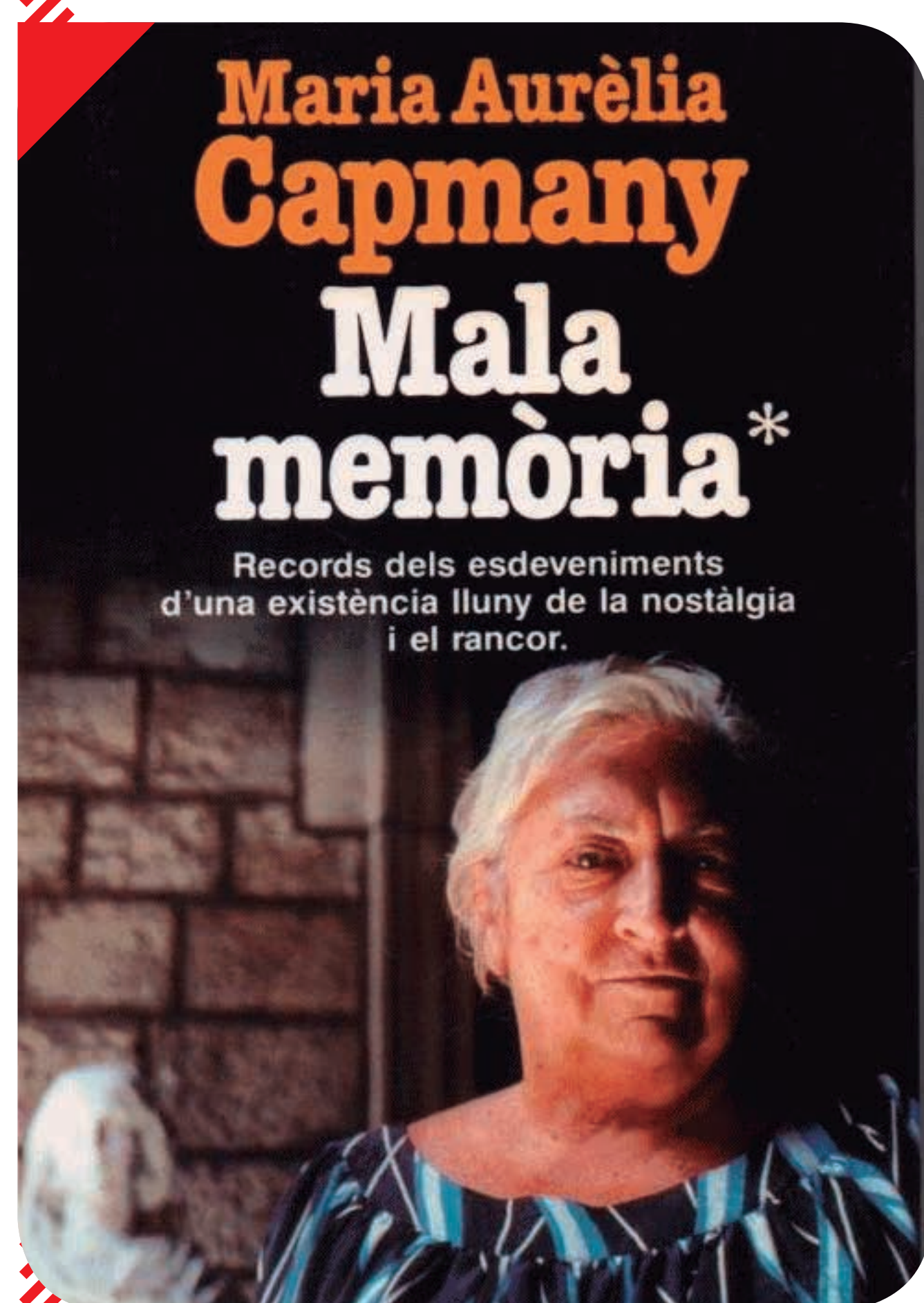

Presa de possessió de la corporació municipal de Barcelona el juny de 1987.

1983. Regidora de d'Ensenyament i Cultura de l'ajuntament de Barcelona (fins a 1987). Comença a col·laborar a *La Vanguardia* (fins a 1987). Premi de la crítica Serra d'Or de literatura infantil i juvenil per *El malefici de la Reina d'Hongria*.

1984. Comença a col·laborar a *El Periódico* (fins a 1991).

1985. Comença a col·laborar al setmanari *El temps*.

1987. Regidora d'Edicions i Publicacions de l'ajuntament de Barcelona. Comença a publicar les seves memòries.

1989. Participa en una tertúlia diària a Ràdio 4 (fins a juliol de 1991).

1991. Mor a Barcelona, el 2 d'octubre.

“He de ser sincera i he de dir que si em donessin a escollir mil vides escolliria aquesta que m'ha estat donada, i el moment present que estem vivint. Sortir d'una derrota per entrar en una reconstrucció”

El lloc, els llocs

Això era i no era:
Maria Aurèlia Capmany
 entre nosaltres

Entre 1952 i 1955 fa diferents estades a **París**. Viu al mateix carrer que Marguerite Duras. La ciutat li deixa una marca, que apareix en novel·les com *El gust de la pols* o *El jaqué de la democràcia*. El 1976 col·labora a la revista *Les temps modernes*, que dirigeix Jean-Paul Sartre. **"París m'havia de pagar el deute que la vida tenia amb mi."** **"Malgrat totes les desil·lusions, París continuaria essent la meva pàtria"** (*Això era i no era*).

A **Badalona** li vincula la seva etapa de professora a l'escola Albéniz. Deixa testimoni d'aquesta vinculació a la novel·la *Betúlia*. **"L'Escola Albéniz de Badalona va ser l'experiència més bella, més intensa, més gratificant en la meua activitat docent"** (*Això era i no era*).

Maria Aurèlia Capmany entre alumnes de l'escola Albéniz, de Badalona, en una representació d'*El metge per força*, de Molière (ca. 1954-56). Arxiu Espai Betúlia.

Es Malpàs, a Alcúdia (Mallorca), és el destí estiuec de repòs, des de l'inici de la relació amb Jaume Vidal. Allà es retroben amb familiars i amics, tant de Barcelona com de Tarragona. **"El cas és que jo em quedaria al Mal Pas dos mesos més, en canvi ell [el Jaume] estic segura que em prendrà el viatge amb ganes de ser a Barcelona i sobretot a Tarragona"** (*Això era i no era*).

Al Malpàs, amb Jaume Vidal, Pere Anguera i Dolores Roigé. Foto URV. Arxiu del Llegat Vidal-Capmany

Sant Feliu de Codines, el poble dels Farnés: **"Les més dibuixades històries amoroses s'instal·len en el ple de l'estiu a Sant Feliu de Codines, en el període de la meua vida de noia gran que ja ha perdut de vista la infància"** (*Mala memòria*).

Maria Aurèlia Capmany va néixer i morir a **Barcelona**. La seva vida transcorre des de la Rambla de les Flors a la Plaça Reial, passant pels carrers de Balmes o de Mallorca, entre altres. **"Vull viure a la plaça Reial i precisament a la casa on vivia en Jordi Corona"**, referint-se a un personatge seu de ficció. Ho escriu el 1989, una mica abans d'instal·lar-s'hi.

Amb Jaume Vidal Alcover, al nou pis de la Plaça Reial. Foto Llegat Vidal-Capmany / URV

Tarragona és l'altra ciutat, primer a la ficció; i, a partir del moment en què Jaume Vidal s'hi instal·la per donar-hi classes, a la realitat. **"A la tarda, després de la migdiada, cap a Tarragona. Felicitat. Sopar amb en Magí, la Teresa i en Pep Lluís"** (*Això era i no era*).

Maria Aurèlia Capmany a la presentació d'un llibre a la sala del sarcòfag d'Hipòlit, al Pretori romà, de Tarragona. 8 de març de 1980. Foto Chinchilla. Centre d'imatges de Tarragona / L'Arxiu

Canet de Mar és la casa de l'avi, que trasllada literàriament, a la manera d'Espriu, en el "Pròleg a Guardiet": **"Però les meves parets, les més propícies, amb aquella qualitat de flonjo, semblant a l'edredó que cobria el meu llit, el lloc fet exactament a la meua mesura, era a casa de l'avi, a Canet de Mar"** (*Mala memòria*).

Una dona entre homes

Fotos: URV. Arxiu del Llegat Vidal-Capmany

Sebastià Farnés

El seu avi matern, Sebastia Farnés (1854-1934), a més d'advocat va ser un home important del catalanisme de finals del XIX i la primera part del XX i un notable folklorista. A més de novel·les i relats propis, en va publicar de caràcter tradicional i va aplegar una monumental *Paremiologia catalana comparada*, de la qual només va poder publicar un volum (1913). L'obra completa, en 8 volums, va poder-se editar gràcies a la perseverança de la néta. Amb tot, ella ja no va poder veure-la completada. Es va editar entre 1992 i 1999. El treball d'ordenació i redacció del material recollit per l'avi Farnés es va fer en el pis que Jaume Vidal i la Maria Aurèlia tenien al carrer de les Coques, de Tarragona, per un equip integrat pel mateix Jaume i els seus deixebles Magí Sunyer i Josep L. Savall, amb la col·laboració del també professor Josep M. Pujol.

Aureli Capmany

El seu pare, Aureli Capmany (1868-1954), provinent d'una família de cistellers, ha passat a la història com un dels millors coneixedors del folklore català. Compilador de cançons, llegendes, rondalles, costums, festes i jocs, la Maria Aurèlia en va heretar una base ideològica. "Eren liberals, eren pacifistes, eren republicans i catalanistes. Creien en l'eficàcia de l'educació, en el respecte humà, en la tolerància". De son pare, en deia: "Llegia, escrivia, aprenia solfa, cantava a l'Orfeó Català, es feia soci de l'Ateneu, s'inventava una revista de nois que es deia *El Patufet*, organitzava esbarts dansaires, publicava el cançoner i sobretot feia vida nocturna". El meu pare, que era de mena burleta, deia que era filòsof de secà, mentre que jo era filòsof de regadiu"

Salvador Espriu

Salvador Espriu (1913-1985) es convertiria, durant el franquisme, en el poeta per antonomàsia de la Catalunya resistent. La seva obra, difosa no només en forma de llibres, sinó a través de cantautors com Raimon, espectacles com *Ronda de mort a Sinera*, dirigida per Ricard Salvat, o fins i tot al cinema, amb la versió de *Laja* dirigida per Vicent Lluch, amb Núria Espert i Paco Rabal com a protagonistes (i Jaume Vidal Alcover com a coguionista), havia assolit el reconeixement d'un públic molt ampli. Maria Aurèlia Capmany no s'està de dir: "Salvador Espriu m'ensenya a escriure". Fruit d'aquest aprenentatge, que es fa amb visites periòdiques de l'autora a casa del poeta, surt *L'altra ciutat* (1955), "que jo escrivia per agradar-li", diu. "M'adonava que precisament en la mesura que jo volia acostar-me a l'art del meu mestre, més ell interferia amb la seva estètica en el meu text". I encara afegeix: "... i és que Salvador Espriu era immensament atractiu, si només hagués estat atractiu per als meus ulls admirats, quasi embadalits, tindria una relativa importància. He estimat sempre la intel·ligència, l'he estimada tant que he pogut confondre l'enamorament amb l'admiració i no m'he pogut enamorar sense sentir respecte".

Jaume Vidal Alcover

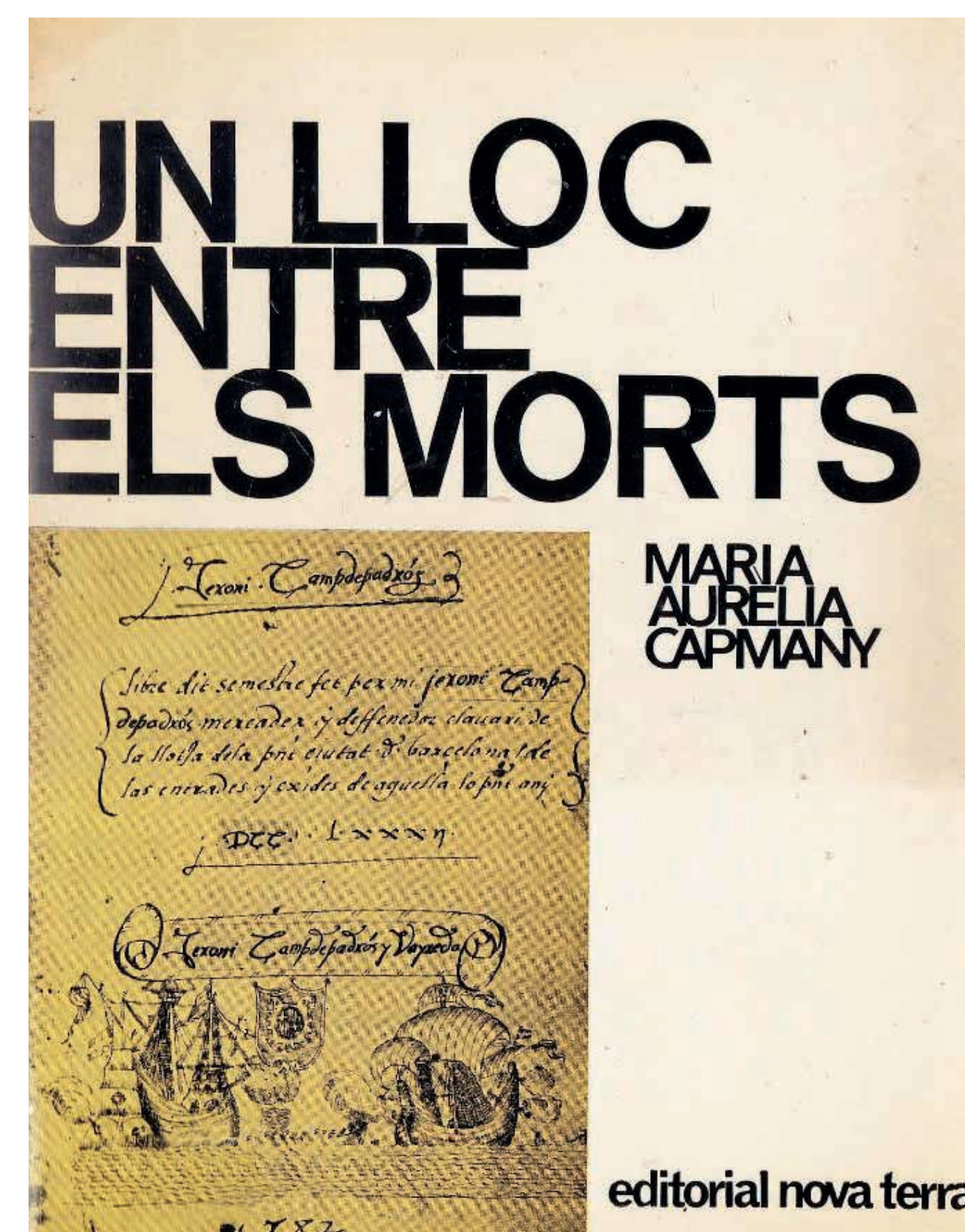
En les seves memòries, quan arriba el 1968, Maria Aurèlia Capmany escriu: "Sóc a primera fila del maig florit. Tinc el premi Sant Jordi i em parteixo la vida amb en Jaume Vidal". Jaume Vidal Alcover (1924-1991) era més jove que ella i ja tenia una sòlida i polèmica trajectòria, sobretot com a poeta. La nova parella no només corrobora aquella reflexió sobre l'enamorament intel·lectual. És, també, origen de moltes complicitats i treballs en comú. Junts fan espectacles de cabaret, escriuen cançons per a la Trinca, participen en projectes teatrals, com per exemple el Grup d'Estudis Teatrals d'Horta, on estrenen obres tots dos i coincideixen amb altres amics importants, com Josep Anton Codina i Pep Montanyès. La relació de la Maria Aurèlia amb el Jaume serà, a partir del trasllat d'aquest a Tarragona, el 1972, per impartir classes a la incipient delegació de la Universitat de Barcelona, el nexa d'unió amb l'antiga Tàrraco. Quan la parella es va presentar per primer cop al Mas dels Casaments, a la Selva del Camp, on es reunia una nodrida colla de membres de la resistència cultural de la comarca, un dels assistents, Josep A. Baixeras, apunta que aquella presència era "un autèntic viatge de huvis". Més tard, van circular xafareries tot afirmant que la parella s'havia casat, en secret, a la catedral de Tarragona.

"Un home com en Layret és difícil de matar perquè els que l'han conegut en parlaran, i aquests en parlaran a uns altres i a uns altres..."

Una obra tentacular

Això era i no era:

Maria Aurèlia Capmany
entre nosaltres

“Un lloc entre els morts, novel·la en la qual portà a uns límits de perfecció el procediment narratiu que podríem anomenar del *supòsit*” (Joan Triadú).

“A partir de *Felicitment, jo sóc una dona*, i cada vegada més, Maria Aurèlia Capmany aconsegueix donar a la seva paraula escrita l'escalf, l'alegria, la força i la vitalitat de la seva paraula oral. Això, conjugat amb la seva capacitat d'evocació sensorial, fa de la lectura de les seves novel·les un plaer tan físic com intel·lectual” (Anne Charlon).

Si per obra d'una persona, entenem allò que aquella persona ha fet al llarg de la seva vida, en el cas de Maria Aurèlia Capmany haurem de dir que es tracta d'una obra espectacular, ingent, variada i, també, tentacular, en la mesura que va expandint-se conforme entra en contacte amb nous temes, gèneres i mitjans.

Quant als temes, els seus predilectes són el paper de la dona a la societat, la defensa dels febles, la crítica de la moral burgesa, juntament a la identitat catalana, el pas del temps i la memòria o el mite de la infantesa.

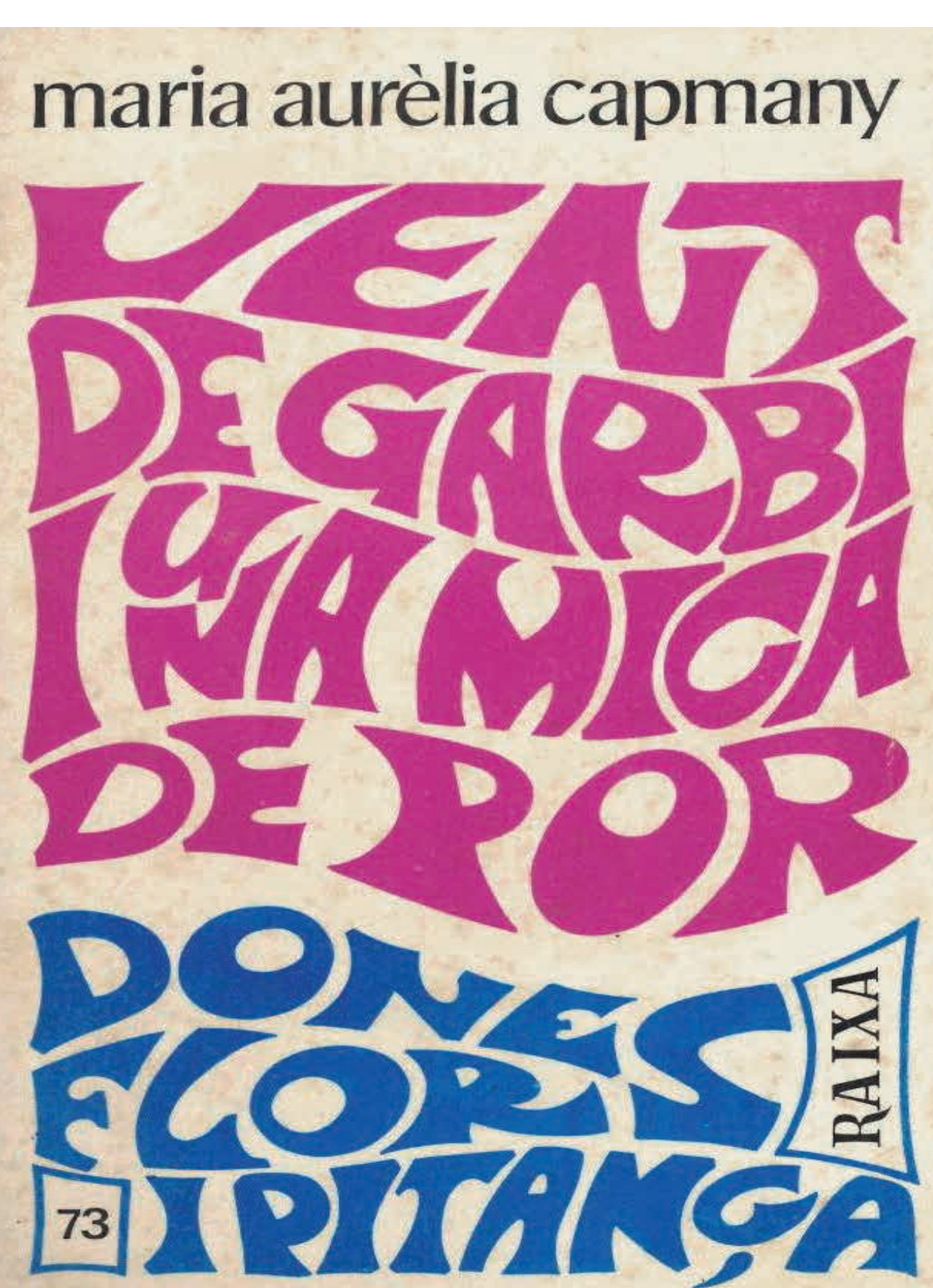
Quant als gèneres, toca sobretot novel·la, assaig i teatre, però també contes, literatura infantil i juvenil, tradueix i adapta obra aliena, escriu cançons, articles, guions de tota mena...

I quant a mitjans, a més a més del llibre, la seva obra es veu representada als escenaris i reproduïda en tota mena de mitjans, en paper (diaris i revistes), en discos, a través de la ràdio, la televisió i el cinema.

Per als amants de les xifres, direm que les obres completes de Maria Aurèlia Capmany, en 7 volums, ocupen un total de 5.346 pàgines. I en aquest conjunt no hi estan incloses ni les traduccions, ni les obres de caràcter més divulgatiu, ni la major part de col·laboracions periodístiques, ni els guions per a ràdio, televisió i cinema, ni tampoc conferències, pregons i altres intervencions públiques.

17 novel·les, 7 volums de narrativa breu, 7 més de literatura infantil i juvenil, 18 obres de teatre (algunes en col·laboració), 26 (o més) obres d'assaig o de divulgació (sobre Barcelona, Catalunya, la dona, el teatre, etc.), 6 volums de caràcter memorialístic, 9 guions per a còmics, ràdio i televisió, 16 traduccions del francès (entre elles, 5 novel·les de Simenon), 10 de l'italià i una de l'anglès, a més de traduccions del català al castellà i adaptacions de clàssics catalans. I un llarg etcètera, en el qual s'hi inclouen centenars d'articles periodístics.

Maria Aurèlia Capmany entre els seus companys de generació Josep M. Espinàs, Jordi Sarsanedas i Manuel de Pedrolo, amb els quals coincideix al volum col·lectiu *Cita de narradors* (1958). Foto: URV. Arxiu del Llegat Vidal-Capmany

“*Vent de garbí i una mica de por*, qualificada per Salvador Espriu com a *sainet profund*, serà, sens dubte, una fita del teatre català.” (Ricard Salvat).

El *Layret* “es tracta de l'obra més emblemàtica i radical del teatre document produït a Catalunya en aquells anys” (Guillem-Jordi Graells).

El 1965, l'any en què el feminisme comença a sortir de l'armari a casa nostra, Maria Aurèlia Capmany inicia, amb un punt d'escepticisme i creient que el feminisme ‘estava desat a les golfes del record’, la seva recerca per escriure *La dona a Catalunya*, i el resultat en les conclusions és, després del procés, la reivindicació de la “plenitud de drets i deures” per a les dones que, així, podran, “ser persones” (Montserrat Palau).

“Tots aquests autors italians traduïts per ella pertanyen a una mateixa generació, són nascuts tots ells entre 1908 – Pavese i Vittorini – i 1923 – Calvino – i constitueixen una mena de mosaic que en el seu conjunt representa molt bé una situació que l'escriptor català està vivint, amb totes les diferències que s'escaiguin, com ho és: veure's abocat a manifestar el seu descontentament social o bé la manca de llibertat” (Carme Arenas).

“Cal passar fam per saber el gust incanviable, infinitament bo del pa. Cal haver arribat a la cambra fosca, tancada, sense finestres, on la mort espera, per conèixer el gust meravellós d'un alè d'aire”

Això era i no era:

Maria Aurèlia Capmany

entre nosaltres!

Una dona a favor de les dones

Maria Aurèlia Capmany, que com a novel·lista ja havia convertit la dona en centre d'atenció de la seva obra, i que ja havia rebut la influència de pensadores com Simone de Beauvoir o Betty Friedan, el 1966 aconsegueix una repercussió extraordinària amb la publicació de *La dona a Catalunya*, la primera d'una sèrie d'estudis, reflexions, treballs divulgatius que constituïren la columna vertebral del que s'ha anomenat la segona etapa del feminisme (la que transcorre després de la Segona Guerra Mundial) en la seva versió catalana. Tot aquest treball culmina en la convocatòria, el maig de 1976, de les Jornades Catalanes de la Dona, celebrades a la Universitat de Barcelona, en les quals va tenir una intervenció molt destacada.

La Maria Aurèlia no només va reflexionar i escriure sobre la situació de la dona. Es va convertir en una gran divulgadora i impulsora del moviment per la igualtat. A les darreries del franquisme i primers anys de la democràcia la seva presència era habitual en pobles i ciutats de tot el país, pronunciant conferències o participant en debats amb títols del tipus *La dona, avui*.

Tota l'obra de la Maria Aurèlia és impregnada de feminisme. La novel·la *Feliçment, jo sóc una dona*, planteja, a través d'una dona concreta, el difícil camí a la llibertat. On esclata de manera exuberant i divertidíssima és en el seu teatre de cabaret. Aquí, com a exemple, un fragment de cançó:

Homenet, que presumeixes
de ser en tot sempre el primer
i l'oficina regeixes
com el gall el galliner.
Amb arts d'estira i afluixa
i amb posat manifasser,
has fet teu el dret de cuixa
i qui es queixa va al carrer.
Amb mirades d'esquitllentes
i carícies al clatell,
saps treure unghes lluentes
i demostres que ets gat vell.

El 1979 apareix *Dona, doneta, donota*, una visió divulgativa del pensament de la Maria Aurèlia al voltant del feminisme, amb il·lustracions de Tísner.

Maria Aurèlia Capmany i Montserrat Roig, el 1981, a la Universitat de Barcelona, en un acte a favor de la llibertat d'expressió. Foto: Robert Ramos.

"La Capmany ha estudiat a fons el feminisme a Catalunya i, en general, el feminisme mundial. No sols és una especialista, sinó que viu com a feminista, a diferència d'algunes que se'n diuen i claudiquen a les imposicions de la "cultura fal·locèntrica". Cal una autoritat com la seva per a fer-se escoltar com acabem d'escoltar-la. (...) Sempre he dit que la Maria Aurèlia és la nostra feminista nacional"

Teresa Pàmies

"Però allò que la dona és, no ha estat dit encara. Es podrà dir alguna cosa, quan, amb plenitud de drets i deures, sigui una persona"

L'altra ciutat

La relació de Maria Aurèlia Capmany amb Tarragona comença amb un viatge, a darreries dels anys 40:

Això era i no era:

Maria Aurèlia Capmany

entre nosaltres

“En aquelles dates vam organitzar una excursió a Tarragona amb les noies del Villena, la Carme i en Ricard Albert. Vam fer el viatge en tren i vam anar a peu al Pont del Diable. No ho oblidaré mai, no oblidaré mai la bellesa dels arcs sobre la terra vermella i la verdor fosca, aquell instant de bellesa que m'obligava a desprendre'm de la tristesa miserable”
(*Això era i no era*).

D'aquest viatge en surt una novel·la, *L'altra ciutat* (1955), en què relata un viatge com aquell que havia viscut anys enrere. Des dels ulls de la protagonista, l'escriptora explora els mecanismes literaris del record i ens ofereix la descoberta de la mar, del Serrallo, de la catedral, del Pont del Diable, de Centelles...

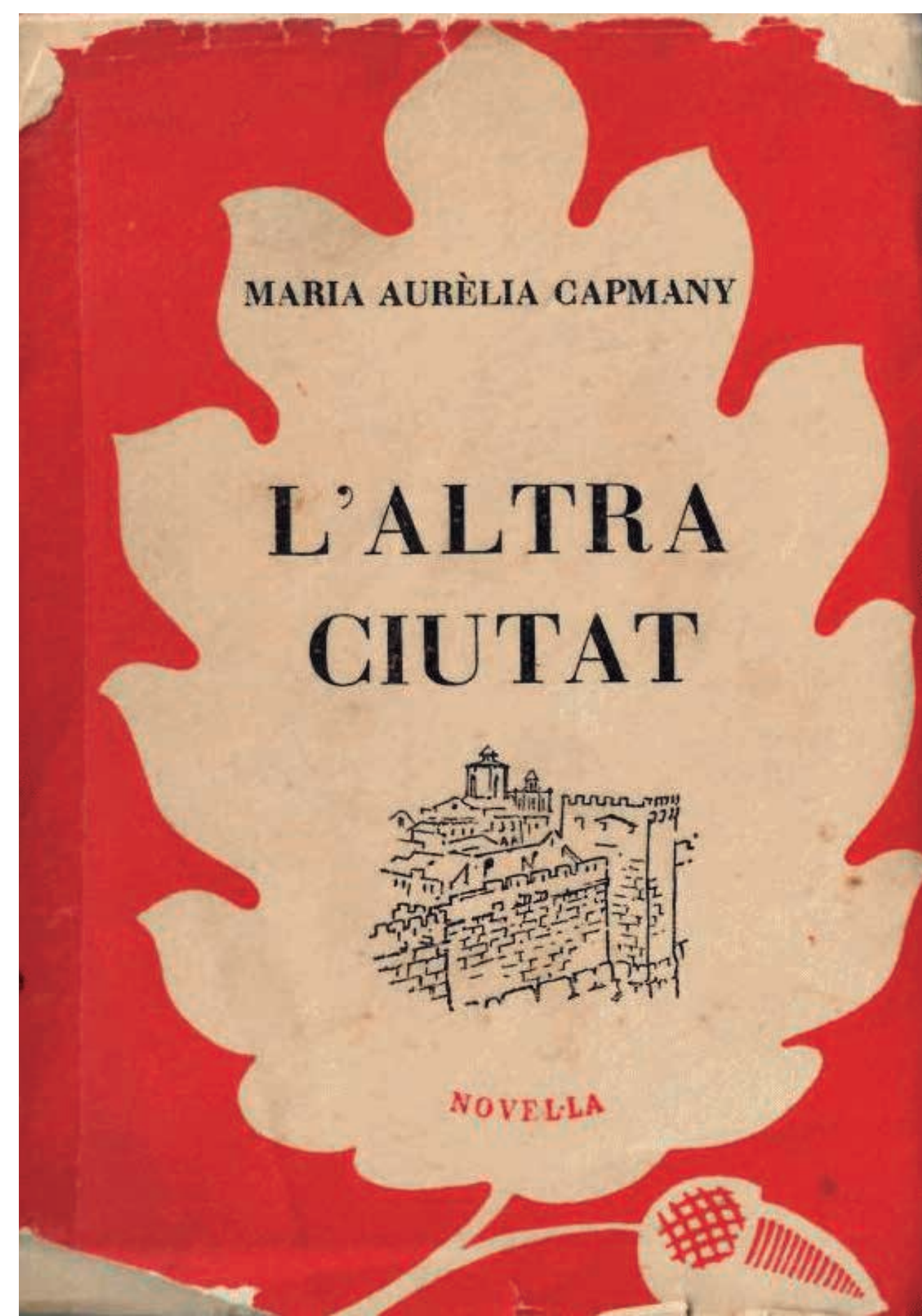
A partir d'aquest moment Tarragona apareix en moltes novel·les de l'autora a través de personatges secundaris que provenen de *L'altra ciutat*. Així, l'Evarist Mola a *Betúlia* (1956); l'Evarist, cunyat de la protagonista, a *Tana o la felicitat* (1956), la Berta Mestres, “filla única d'un sòlid hisendat tarragoní”, a *El gust de la pols* (1962), o el notari Tous, de Tarragona, a *Feliçment, jo sóc una dona* (1969).

La trobada definitiva de Maria Aurèlia Capmany amb Tarragona i el Camp, després d'alguns flirtejos a través de companys de lletres com Xavier Amorós i Josep A. Baixeras, es produeix amb la instal·lació de Jaume Vidal Alcover a la ciutat, en qualitat de professor de la naixent delegació de la Universitat de Barcelona, primer en un pis al carrer Pin i Soler i més tard en un altre de més gran i decorat al seu gust, al carrer de les Coques. Des d'aquest moment, l'escriptora barcelonina s'involucra en l'activitat literària, cultural, social i també política de la ciutat i de la comarca. Participa en actes de l'encara clandestina Assemblea de Catalunya, llegeix el primer Pregó de Santa Tecla de la democràcia, participa en les activitats de l'Escola Municipal d'Art Dramàtic Josep Yxart, pronuncia conferències, escriu articles a la premsa local, col·labora amb escriptors i col·lectius literaris locals amb pròlegs i presentacions de llibres, etc.

Maria Aurèlia Capmany pronunciant el Pregó de Sta. Tecla de 1979, al Saló de Plens de l'ajuntament de Tarragona. Foto Chinchilla. Centre d'imatges de Tarragona / L'Arxiu

Maria Aurèlia Capmany amb Josep A. Baixeras, en un viatge. Foto: URV. Arxiu del Llegat Vidal-Capmany

En una calçotada, a Figuerola del Camp, amb Jaume Vidal i Magí Sunyer.

Reconeixements

Va ser una dona molt premiadora. Va ajudar molts autors més joves. Va ser membre de molts jurats i en alguns va protagonitzar disputes a favor de donar el premi, enfront d'altres membres del jurat que apostaven per declarar-lo desert. En canvi, ella no va ser una dona molt premiada, i el reconeixement com a escriptora va trigar-li a arribar. Jugaven en contra d'ella el temps, en plena dictadura, amb la cultura catalana perseguida, i una visió tancada i dirigista de la literatura. Tot i amb això, s'estrenava aviat i en temps molt difícils, amb el clandestí Premi Joanot Martorell, del qual queda finalista el 1947 i el guanya el 1948, per l'obra *El cel no és transparent*. Tanmateix, l'obra no és publicada fins al 1962 amb el títol *La pluja als vidres*. El reconeixement definitiu com a narradora l'obté el 1968 en guanyar el Premi St. Jordi de novel·la, amb *Un lloc entre els morts*, obra que obté una important difusió; ella mateixa en fa una versió teatral, estrenada al Teatre Romea el 1980, amb direcció de Josep Montanyès i Josep M. Sagarra; Joaquim Jordà en roda una pel·lícula; Sergi Schaff en dirigeix una versió televisiva que s'emet el 1976 pel circuit català de TVE; i posteriorment passa a formar part de Les cent millors obres de la literatura catalana (MOLC). Més tard d'aquest premi, encara va obtenir en dues ocasions el Premi de la Crítica Serra d'Or, en les versions de teatre (1972) i literatura infantil i juvenil (1983). No va ser, amb tot, una dona buscadora de premis. Aquests i el St. Jordi, per exemple, eren a obra publicada. El 1982 li va ser concedida la Creu de St. Jordi per tota la trajectòria. Després del seu traspàs van editar-se-li les *Obres completes* (1993-2000), en 7 volums, a cura de Guillem-Jordi Graells. La seva empremta en la narrativa i el teatre català, com també en l'evolució del feminisme al nostre país són indiscutibles. La URV conserva el llegat documental i bibliogràfic d'ella i de Jaume Vidal Alcover.

Maria Aurèlia Capmany recollint el Premi de la crítica Serra d'Or l'any 1983, de les mans de Josep Massot i Muntaner. Foto: Pau Barceió.

Roda de premsa de Maria Aurèlia Capmany, amb motiu de ser Escriptora del mes, acompanyada pel Tinent d'alcalde de Cultura de l'ajuntament de Tarragona, Ramon Grau, el 13 de març de 1990. Foto Chinchilla. Cedida pel Centre d'imatges de Tarragona / L'Arxiu

“Les conquestes d'aquest món no les faràs amb les cames, sinó amb el cap”